

Contra el que s'ha afirmat, no sempre és absolutament erra, encara que sigui el cas corrent —en tot cas no es diu d'un cingle ni espadat de roca—; cap al Sud l'àrea del mot arriba fins a la Conca de Tremp i àdhuc al vessant Sud del Montsec (*Forats de la Pala* 5 en el barranc central de Castelló de Farfanya, 1957); exemples concrets de les variants de sentit: no és gaire escarpada, si bé força pendent la *Pala* i Obaga de Bretui, a Montcortès (1957); a Cabó, del Serrat del Cosol me'n diuen «aquella *pala* ampla»: 800 m. de desnivell en un front d'uns dos km. (1957); a Sapeira qualifiquen de *pales* els boscos esclarissats i molt rostos de *Seuva Xica* i *S. Gran*, al fons de Turmeda (1957); a Cardós i Vall Ferrera hi inclouen vessants quasi espadats o encinglerats (*Les Pales de Malanera* 15 a Esterri, la *Costa 'Spadada* a Farrera, 1932-4). A l'Alta Cerdanya, sovint *paleta*, si no és de les més grans i hi ha un poc de pastura; al capdamunt de Comallèmpia hi ha la *Paleta* dels Borrecs i la dels Moltons (Osseja, 1959). Damunt la vall de Peguera (Espot) la grandiosa *Pala d'Eixe* i la *Pala del Sedorn*, caracteritzada per l'abundor d'aquesta herba alpina (1932).

Expressió no pas peculiar nostra, que veiem fins a la ratlla d'Àlvèrnia² i, al llarg dels Alps, des dels occidentals (VRom. v, 309, n. 7) fins a Eslovènia (*polica*, 25 *Germ. Rom. Mon-Schr.* xxiii, 298-300), amb gran densitat en els Grisons (*Top. Hesp.* ii, 169), els Dolomítics (Tagliavini, *ARom.* x, 150; Scheuermeier, *RLip*, 5426) i el Friül (Prati, *RLiR* xii, 100-101; Battisti, *Ce fastu*, 1933, 10ss.); i, ací i allà, cap al Sud: a Sardenya (ja c. 1300, *Condaghe* de Silki, MLWagner, *ARom.* xv, 239-40), antiga Còrsega (Bottigioni, *Elem. Prelat.*, 71; Alessio, *ARom.* xxv, 143) i fins a Calàbria; i potser arran de Galícia (Krüger, *VKR* viii, 350).

Però és ben innecessari cercar-li una etimologia pre-romana, com han volgut Wagner (*ARom.* xv, 401n.; *RLiR* iv, 248-9), Bertoldi, Meyer-Lübke, Bottigioni, Schorta (VRom. vi, 62), Pisani (*Paideia* vii, 244; ix, 5) i d'altres; contra el parer més raonat de Jud (*Rom.* lvii, 439-40; VRom. ii, 322), Rohlf's (*ASNSL* clxi, 314; clxxv, 285; *BhZRPb.* lxxxv, 128), JCoromines (*BDC* xxiii, 300; *Festschr. Jud.* 571), i (!) (*θραυμάζω λέγων*) JHubschmid (*ZRPb.* lxxvi, 66-72; VRom. v, 309, n. 7; *Rom. Helv.* lxx, 17). No hi ha proves enterament segures que *pala* sigui 'llosa sepulcral' en les inscripcions lepòntiques, però mal fos així no hi hauria raó per identificar dos mots com aquests de forma breu i poc típica, i de data i significat força allunyats; ni s'imposa tampoc relacionar-ho amb molts dels antics topònims.

DERIV.: *Palastre* 'làmina de metall en armes de luxe?' (cf. *AlcM*): «unum barbalot cum *palastre* ornatum de perlis», a. 1359, *InvLC* (o errada per *palustre*, cf. *palustria* 1388, infra?); però *palastre* té gran extensió en parlars occitans i fr., sobretot fr. central i frprov., veg. *FEW* vii, 479b24-49. *Palejar* 'treballar amb la pala' [1555]: «un gust val cent lliures: aixina ho dfen els vells, y encara que parega molt car, no deu paréixer-li tant al que *paleja* els dinés de ric que està», MGadea (*T. del Xè* iii, 63); *paleja les unces*, EValor 60

(1950); *palejador* («*paladiadors*: medidores de la sal vendida a los buques», eiv. S. xvii, Macabich, *Feudalismo*, 17). Alt-arag. *palenga* 'perpal' a Bielsa, on si bé usen també *perpal*, diu que *palenga* és més «belsetán» per als usats per fer els forats i assegurar («*trucar*») les *baranes* o cledes (1965). +*Paleta* (espècie de rem ample) ant.: «rems de la dita barcha; item *paleta* de servir; item l'escala, del dit uxer; --», Bna. a. 1374 (FBofarull, *Ant. Marina Cat.*, 79).

Paler 'forner', valencià: el qui enforma i desenforma, a Sueca (*Boll. del Dicc. L. Cat.* xii, 300). *Palet* 'fulla de l'aixadó usat pels enforadors pallaresos' (Violant, *BCEC* xlvi, 23). *Pali* m. mena de pala usada pels forners, panissers i pastissers mall., de «full» més allargassant que la *pala* (Campos, 1964). *Figuera palera* 'figuera de moro' val. (MGadea, *T. del Xè* i), Almenara val. (1961) o bé abreujat una *palera*, com ho sento des del Sud (Mutxamel, 1963) fins al Puig de Sta. Maria, on hi ha (com també a Bolulla) un *Carrer de la Palera* o *kařé s paléres*, i a Xàbia, el Cinglet de les P.; «la *palera* presta molt: plantes una p. i d'ací dos anys està plena de *figes zumbes*», Sumacàrcer, 1962 (*palera chumba*, Cavanilles, *Obs.* ii, 331).

Paleta 'gladiolus segetum' a la Pobla de Roda, Gourdon (*Bull. Assoc. Exc. Cat.* xi, 154); «Lo rastell o *paleta* per escurar l'aradre: <t>rulla», OPou (*ThPu.*, 82); eiv. «badilla, palustre», PzCabr.; i. la de mestre de cases [DT. 1647]. D'aquí *mestre de paleta* 'el mestre d'obres' l'expressió completa, que és com encara s'usa a la Vall Ferrera (Tor, 1932); després abreujat *un paleta* [Lab. 1840]; MilàF comentant l'expressió *cementaris* que cita d'un doc. medieval referent a Itàlia («*lambaridos*»), «com ara 's diu, *paletes*» (*Obr. Cat.*, 1879, p. 190); per a la distinció amb *mestre d'obres*, veg. la cita de Puig i Ferrater en *Cercle Màgic*, 484. No sé d'on ve la locució a *tota paleta*, que sento en el val. occid., en el sentit de 'ple de gom a gom' parlant d'un curs d'aigua, a la Font de la Figuera (1962): «el barranquet del Puig l'he vist desembocar al Riu Sec, a t. p.» (¿potser d'algun estri de les sèquies?), car no veig relació amb els mossàr. *peliþia* «pleita, encella», o *piliþia*, certa herba (Simonet, 432, 439; i PLETUS, -TA, 'ple', sembla que es pot descartar del tot, no havent deixat prole romànica). *Paletada* 45 [Lacav.J. *Paleteta* [Lab. 1840]/*Paletera. Paletí, -etina. Palet(r)illa. Paletó. Paleter* 'una de les menes d'ànec salvatge' Prat de Llobregat (1932), dit així pel seu gros bec en forma de cullera. *Palilla*.

Palustre, alteració de BALUSTRE 'columneta de barana de fusta' (vol. i, 612a9-19), per encreuament d'aquest mot amb *paleta*. Ja en doc. ross. de 1399 «tres *palustres*, un tall e un perpal, e un plom de peyter» (*InvLC*, s. v. *tall*, § 141). En aqueixos docs. es troba tant o més la variant *palústria* f., bona confirmació de l'encreuament indicat (< BALAUSTIA): en l'inv. d'un *paleta*, de 1388: «quatre *palustries*, entre poques e grans», «tres ploms de peyter, una *palustria*», 1397; «una *palustria*, un entrescador, 15 tribes» a casa d'un fuster, 1397, i *palustries* 1399, i encara un de 1455 (*InvLC*). «Lo *palustre* per pendre lo morter: